

Motion till riksdagen 2016/17:3228

av **Beatrice Ask m.fl. (M)**

Brott mot äldre

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Åklagarmyndigheten att följa upp alliansregeringens reform avseende straffskärpningsgrunderna i brottsbalken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Polismyndigheten att säkerställa att brott mot äldre förebyggs och utreds effektivt i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen att i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, ta fram en särskild handlingsplan och riktlinjer för stödet till äldre brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för bättre statistik vad gäller brott mot äldre och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för att de som arbetar med äldre ska ha god kunskap om hur man känner igen tecken på våld för att mer effektivt förebygga våld mot äldre och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I Sverige ska det finnas en trygghet att lita på – oavsett vem man är eller var man bor. Sverige är på många sätt ett tryggt land. Samtidigt är det många människor som känner att den bilden utmanas. Seniorerna är i dag allt aktivare. Många yrkesarbetar långt upp i åren, än fler är engagerade i det civila samhället. Men högre ålder kan också innebära svårigheter som gör att man är mer utsatt för brottslighet. Äldre kan drabbas av brott på grund av att de kan ha svårare att värja sig i olika situationer. Ofta handlar det om att någon stjälar pengar eller värdesaker genom att lura sig in i äldre människors hem på ett bedrägligt sätt. Men äldre drabbas också som andra av bedrägerier, it-brott och våldsbrott.

Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, är äldre ofta rädda att utsättas för brott, trots att brottsstatistik visar att de löper en relativt liten risk att drabbas.

Vi tar äldres oro på allvar och anser att brott mot äldre och andra mer utsatta personer är särskilt allvarliga. Det finns kriminella individer och ligor som riktar in sig på att begå brott mot just äldre. Ofta handlar det om att på olika sätt lura sig till att bli insläppt i någons hem i syfte att stjäla kontanter, betal- och kreditkort och värdesaker samt olika former av bedrägeribrott, eller att överraska eller störa personer vid uttag av kontanter. Brott mot äldre personer sker oftast i form av stölder, men även bedrägerier förekommer. Ett exempel är att någon ringer och utger sig för att vara från en bank eller ett kreditinstitut för att få tillgång till kortnummer och koder. Vissa bedragare ringer och utger sig för att vara avlägsna släktingar eller bekanta som behöver låna pengar. Gemensamt för brott som begås mot äldre är utnyttjande av människor som kan ha svårare att värja sig. Det är ofta skrupelfritt, kränkande och oacceptabelt.

Det behöver säkerställas att rättsväsendet ser särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som kan ha svårt att värja sig mot brott. Åklagarmyndigheten bör ges i uppdrag att följa upp den reform som Alliansen genomförde för sex år sedan, som syftade till att straffskärpningsgrunderna i brottsbalken skulle få större genomslag. Om det behövs ska ytterligare skärpningar föreslås. Svårare brott ska straffas strängare än lindrigare brott. Även försvårande omständigheter ska naturligtvis beaktas vid bedömningen av straffvärdet, såsom att brott begås mot någon som har svårare att värja sig. Det är viktigt att rättsväsendet använder den möjligheten fullt ut för att samhällets signaler om synen på allvaret i sådan brottslighet ska vara tydliga.

Äldre kan vara mer sårbara för bedrägerier som innebär ett aktivt vilseledande från gärningsmannens sida. I det brottsförebyggande arbetet – beträffande de olika brottskategorierna – är riktad information och grannsamverkan betydelsefullt.

Det är viktigt att polisen tar brott mot utsatta äldre på stort allvar. Brott mot äldre är ofta seriebrott där ett snabbt agerande från polisens sida förebygger nya brott. Äldre som utsatts för brott kan vara rädda eller skämmas för att man varit naiv, vilket gör att ett professionellt bemötande och kunskap är viktigt både för uppkläring och som stöd för brottsoffret. Vår bedömning är att polisen har tagit brott mot äldre på stort allvar och att man har haft nytta av särskilda grupper som arbetat nationellt med frågorna. Äldre kan dessutom vara en särskilt utsatt grupp som kan ha svårt att skydda sig från vissa typer av brott. Till exempel kan de vara mer sårbara för bedrägerier som innebär ett mer aktivt vilseledande från gärningspersonens sida. Det är därför viktigt att polisen har god förmåga att skydda äldre från att utsättas för brott. Polismyndigheten bör få i uppdrag att vidta åtgärder för att säkerställa att brott mot äldre förebyggs och utreds effektivt i hela landet. Arbetet bör redovisas årligen till regeringen.

Socialtjänsten har enligt socialtjänstlagen ansvar att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Äldre måste garanteras stöd och hjälp snabbt efter att ha utsatts för brott. Många äldre, inte minst de som saknar närstående, har svårt att klara allt det praktiska efter ett inbrott eller ett bedrägeri. I vilken utsträckning äldre människor får stöd i kommunerna är oklart och det finns skäl att skapa en samlad bild av situationen. Ett särskilt uppdrag bör ges till Socialstyrelsen att i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, ta fram en handlingsplan och riktlinjer för hur stödet till äldre brottsoffer bör se ut.

Antalet äldre ökar i Sverige. Det är glädjande. År 2045 beräknar SCB att det finns över en miljon personer i Sverige som är 80 år och äldre. I dag ger kriminalstatistiken inte en fullgod bild av brott mot äldre. Nationella trygghetsundersökningen kartlägger endast den upplevda tryggheten upp till 79 år. Men medborgare som är äldre än 80 år är i dag en aktiv del av befolkningen vars trygghet och oro för brott givetvis också måste

tas på allvar. Sådan kunskap behövs för det brottsförebyggande arbetet, rättsväsendets insatser och prioriteringar samt för brottsofferstödet. Det behöver därför övervägas om åldersspannet i Nationella trygghetsundersökningen ska justeras eller om en särskild nationell trygghetsundersökning för äldre behövs för att få en tydligare bild av äldres utsatthet för brott och upplevd trygghet.

Enligt brottsofferjourerna är våld och övergrepp mot äldre ett allvarligt samhällsproblem, mörkertalet är stort och frågan behöver uppmärksammas mer.

Först på senare år har det till exempel börjat uppmärksammas att äldre kvinnor utsätts för våld. Samhällets syn på äldre människor är förmodligen en bidragande orsak till att problemet länge varit osynligt i den offentliga debatten, men denna brottslighet behöver uppmärksammas, synliggöras och tas på allvar. I dagens Sverige ska alla kunna känna sig trygga.

I många sammanhang betraktas äldre som en homogen grupp, där den utmärkande egenskapen är just åldern. I stället för att ses som män och kvinnor blir personerna sin ålder. Detta riskerar bland annat att leda till att sexuella övergrepp osynliggörs.

Både äldre män och kvinnor utsätts för våld – i nära relationer, av anställda inom vård och omsorg, av grannar i särskilt boende och av deltagare i dagverksamhet. Men kvinnorna utsätts inte bara för våld för att de är äldre, utan specifikt för att de är kvinnor. Våldet mot kvinnorna är i högre grad upprepat och det är nästan enbart kvinnor som utsätts för sexuellt våld.

Med hög ålder följer ofta ett ökat beroende av omgivningen, såväl närstående som personal. Beroendet är en tydlig riskfaktor när det handlar om att utsättas för våld. Det för också med sig en risk för upprepat våld, och möjligheten att ta sig ur en destruktiv relation minskar. Ansträngda vårdrelationer är en annan riskfaktor när det gäller våld och övergrepp. Personer med demenssjukdomar löper dubbelt så stor risk att utsättas för vanvård av personal och anhörigvårdare. Äldre kvinnor kan också – precis som yngre kvinnor – leva i en parrelation där våldet funnits under många år.

Våld mot äldre kvinnor berör flera olika aktörer. Socialtjänsten har ansvar för att våldsutsatta kvinnor får det stöd och den hjälp de behöver. Hälso- och sjukvårdens olika delar är mycket viktiga för att både upptäcka och uppmärksamma våldsutsatta kvinnor och ge dem vård och behandling. Ideella organisationer, såsom kvinnojourer och brottsofferjourer, är många gånger ett värdefullt komplement till myndigheterna. Samverkan mellan olika aktörer är av stor betydelse.

Socialstyrelsen menar på att god kunskap om våld mot äldre ger förutsättningar att arbeta mer effektivt med att förebygga och upptäcka våld samt stödja våldsutsatta personer som har stöd från äldreomsorgen. För att våld mot äldre människor ska kunna upptäckas så tidigt som möjligt behöver personer som arbetar med äldre först och främst få kunskaper om hur man känner igen tecken på våld. Det är därför bra att Socialstyrelsen både lagt fram rapporter och har ett utbildningsmaterial i ämnet. Att detta får spridning bland personal inom vård- och omsorgsverksamheter är viktigt, men det räcker inte. Även brottsbekämpande myndigheter och allmänheten behöver göras uppmärksamma på problemen.

Krister Hammarbergh (M)

Anti Avsan (M)

Ellen Juntti (M)

Anders Hansson (M)

Pål Jonson (M)

Tina Ghasemi (M)

Mikael Cederbratt (M)